

VšĮ Investuok Lietuvoje

Atviros Vyriausybės iniciatyvos

Nacionalinė profesinio orientavimo sistema: tarpinstitucinis paslaugų teikimo modelis ir verslo įtrauktis

Teminio tyrimo

Profesinio orientavimo sistema valstybės mastu: sistemos dalyviai ir teikiamos paslaugos

ATASKAITA

Aurimas Gumbrys, Diana Česonytė, Marija Norvaišaitė, Paulius Simanavičius

Vilnius

2018

**Kuriame
Lietuvos ateitį**

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

Turinys

Santrumpos	2
1. Įvadas	3
1.1 Tyrimo pagrindimas	5
2. Tyrimo metodologija	7
3. Dėstymas	8
3.1. Profesinio orientavimo sąvokos apibrėžimas	8
3.2. Valstybinių institucijų vykdomos PO veiklos ir teikiamos paslaugos	9
3.3. Privačių iniciatyvų ir verslo vykdomos PO veiklos ir teikiamos paslaugos	12
3.4. Gerosios užsienio praktikos	14
4. Išvados	18
Literatūra	20
Priedai	23

Santrumpos

CEDEFOP – Europos profesinio mokymo plėtros centras

EBPO – Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

ELGPN – European Lifelong Guidance Policy Network

EBPO – Tarptautinė ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

ES – Europos sąjunga

LDB – Lietuvos darbo birža

LMNŠC – Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras

LR – Lietuvos Respublika

MOSTA – Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centras

PO – profesinis orientavimas

SADM – LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija

ŠMM – LR švietimo ir mokslo ministerija

UKS – Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro ugdymo karjerai skyrius

ŪM – LR ūkio ministerija

1. Įvadas

Profesinio orientavimo, arba kitaip ugdymo karjerai, klausimas pasirinktas atliepiant vieną iš Lietuvos Respublikos Vyriausybės veiklos prioritetinių klausimų - siekiant skatinti darbo rinkos pasiūlos ir paklausos suderinamumą produktyviai įgyvendinant profesinės karjeros planavimo paslaugų mechanizmą visoms tikslinėms grupėms.

Dabartinėje visuomenėje darbo rinka yra dinamiška, pasiūla joje yra priversta vyti vis dažniau stebimus technologinius šuolius. Vieno karjeros kelio bei vienintelės darbovietės pasirinkimas dažnai nėra pakankamas žmogaus gyvenimo raidoje, todėl visuomenėje tampa itin aktualus profesinio orientavimo (PO) klausimas, t.y. teikiamų ugdymo karjerai paslaugų prieinamumas bei kokybė (CEDEFOP, 2009). Tokioje kintančioje aplinkoje individams reikalingas ne tik esamų įgūdžių tobulinimas, tačiau ir gebėjimas daryti informuotus sprendimus, renkantis naujas karjeros kryptis bei ugdant naujas kompetencijas.

Nors ir susiduriama su darbo jėgos trūkumu, Lietuvoje nėra suteikiamos tinkamos ugdymo karjerai paslaugos, PO nėra pasiekiamas visoms visuomenės grupėms. Pavyzdžiui, moksleivių atveju, sukurta PO infrastruktūra apėmė ne visas mokyklas, dažnai PO nebuvo vykdomas mažesnėse mokyklose (Valstybės kontrolė, 2014), o taip pat ne mažiau kaip 30% mokinių individualios PO konsultacijos suteikiamos tik 60% savivaldybių (Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, 2017). LMNŠC (2018) atliekamos stebėsenos duomenimis dauguma Lietuvos Bendrojo ugdymo ir profesinių mokyklų neturi galimybės kokybiškai suteikti profesinio orientavimo paslaugas jose besimokantiems moksleiviams. Nors 97,5 % (n=528) į 2016 - 2017 m. duomenis pateikusių mokyklų dirbo karjeros specialistas, šiai pareigybei vidutiniškai teko tik 0,1 etato. Vienam karjeros specialisto etatui vidutiniškai teko net 4659,05 mokinių.

Be to, Lietuvoje esamos profesinio orientavimo sistemos efektyvumo trūkumą iliustruoja įgyjamų kvalifikacijų ir darbo rinkos poreikių atitikties stoka – net 53% kolegijų ir 32% universitetų absolventų dirba aukštos kvalifikacijos nereikalaujantį darbą (MOSTA, 2017), o EBPO tyrimo duomenimis Lietuvoje dažniau nei kitose EBPO šalyse darbuotojai pasižymi per aukšta kvalifikacija (angl. *overqualification*) nei reikalauja jų atliekamos pareigos (26,5 % ir 21,7 %). Taip pat svarbu paminėti, jog Lietuva atsilieka nuo ES ir pagal darbo rinkoje jau dalyvaujančių asmenų profesinio orientavimo rodiklius: šalyje yra žemas mokymosi visą gyvenimą veiklose aktyvumas (6%, ES vidurkis – 10,1%; Eurostat 2017).

Siekiant užtikrinti produktyvų Lietuvos gyventojų dalyvavimą besikeičiančioje darbo rinkoje, turi būti užtikrinamas karjeros ugdymas visą gyvenimą. Visiems visuomenės nariams visais gyvenimo tarpsniais prieinamos ugdymo karjerai paslaugos turi pasitarnauti tiek patiems paslaugos gavėjams, tiek bendrai šalies ekonomikai bei plačiajai visuomenei.

Šio tyrimo tikslas yra siekis atskleisti viešosios konsultacijos poreikį ir pobūdį (suinteresuotąsias grupes, konsultacijos mastą, imtį ir laukiamus rezultatus). Tyrimo metu svarbu išsiaiškinti kaip ir kokios PO paslaugos yra teikiamos skirtingoms visuomenės narių grupėms, atskleisti esmines problemas, su kuriomis susiduria PO veiklų vykdytojai ir kitos suinteresuotos šalys, inicijuodamos, organizuodamos, dalyvaudamos ir vertindamos PO veiklas.

Pirmąją šio tyrimo dalimi siekiama apžvelgti profesinio orientavimo sampratą, skaidymą, teisinę bazę. **Antrąją tyrimo dalimi** siekiama apžvelgti Lietuvoje viešojo sektoriaus organizuojamas ir vykdomas profesinio orientavimo veiklas, paslaugų teikėjus ir paslaugas pagal paslaugų gavėjų tikslines grupes. **Trečiąją dalimi** siekiama išsiaiškinti ar (ir kokios) privačiame sektoriuje yra teikiamos profesinio orientavimo paslaugos. **Ketvirtąją dalimi** siekiama apžvelgti gerąsias užsienio praktikas PO srityje.

1.1 Tyrimo pagrindimas

Profesinio orientavimo paslaugų prieinamumas ir kokybė aktualūs visoje Lietuvoje, siekis teikti kokybiškas PO paslaugas valstybės mastu atsispindi daugelyje LR strateginių dokumentų. Profesinio orientavimo ir karjeros planavimo paslaugų teikimo sistemos sukūrimas yra numatytas šiuose strateginiuose LR dokumentuose:

- I. **17-osios LR Vyriausybės programoje** (LR Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, 2017) darbe 2.1.3.2. numatyta (2018 m. IV ketv.):

[mokymosi visą gyvenimą skatinimą orientuotų veiklų plėtra ir profesinės karjeros planavimo paslaugų teikimo mechanizmo sukūrimas ir įdiegimas.

- II. **LR Vyriausybės 2014-2020 nacionalinės pažangos programos (2012)** uždavinyje 1.1.4 numatyta:

Užtikrinti veiksmingą pagalbą vertinant savo galimybes ir norus, renkantis ir valdant karjerą (mokymosi ir profesinį kelią) ir tobulinantis

[gyvendinant šį uždavinį, siekiama užtikrinti kompetencijų pasiūlos atitiktį darbo rinkos paklausai. Tam būtina pasiekti proveržį trijose kryptyse. Pirma, būtina sukurti sistemą, teikiančią periodiškai atnaujinamą ir patikimą informaciją apie

kompetencijų paklausą ir pasiūlą. Ši sistema turi atitikti skirtingų grupių (moksleivių, bedarbių ir kt.) poreikius ir padėti jiems priimti pagrįstus sprendimus dėl karjeros ir tolesnio mokymosi. Antra, siekiama stiprinti profesinio ir mokymosi orientavimo ir konsultavimo sistemą. Ji turėtų teikti individualizuotas, lengvai prieinamas, kokybiškas paslaugas. Trečia, siekiama proveržio diegiant bendro mokymosi (neformalaus) rezultatų pripažinimo sistemą. Tikimasi, kad tai skatins jaunimo dalyvavimą neformaliojo švietimo veikloje ir suaugusiųjų mokymąsi.

Numatomos šios 1.1.4 uždavinio įgyvendinimo kryptys, skirtos informacijai apie darbo rinkos tendencijas kaupti ir skleisti:

1.1.4.1. atlikti kompetencijų pasiūlos ir paklausos darbo rinkoje tyrimus ir prognozę (įskaitant vidutinės trukmės žmogiškųjų išteklių poreikio prognozes);

1.1.4.2. užtikrinti kvalifikacijų sąsajų su darbo vietomis stebėsenos sistemos funkcionalumą.

Numatomos šios 1.1.4 uždavinio įgyvendinimo kryptys, skirtos profesinio ir mokymosi orientavimo ir konsultavimo sistemai plėtoti:

1.1.4.3. teikti įvairių formų karjeros paslaugas realioje ir virtualioje aplinkoje (konsultavimas, informavimas, profesinis veiklinimas – aktyvus, praktinis įvairių užimtumo sričių pažinimas);

1.1.4.4. užtikrinti karjerai planuoti ir valdyti skirtų priemonių ir informacijos (apimančios žinių apie žmogiškųjų išteklių poreikį, kompetencijų pasiūlą ir paklausą kaupimą ir sklaidą) prieinamumą;

1.1.4.5. užtikrinti karjeros paslaugoms, žmogiškiems ištekliams ir kompetencijoms prognozuoti skirtą infrastruktūrą.

Numatoma ši 1.1.4 uždavinio įgyvendinimo kryptis, skirta mokymosi rezultatams pripažinti – sukurti bendrą kompetencijų vertinimo ir kvalifikacijų pripažinimo sistemą (įskaitant darbinėje veikloje įgyjamų meistriškumo kvalifikacijų posistemę).

Be to, kaip nurodyta lentelėje žemiau (žr. lentelė 1), LR Vyriausybės programoje yra išskelti rodikliai, kurių pagerėjimas dalinai priklauso nuo efektyvesnio profesinio orientavimo:

Lentelė 1. PO paslaugų teikimo efektyvumui įtakos turintys rodikliai:

Rodikliai	2016	2020
Ilgalaikio nedarbo procentas	3,9	3,2
Nedarbo lygis	7,7	5,4
Profesinio mokymo įstaigų absolventų, registruotų teritorinėse darbo biržose po metų nuo baigimo, dalis, proc.	9,28	5
Aukštųjų mokyklų pirmos pakopos absolventų, dirbančių 1–3 Lietuvos profesijų klasifikatoriaus pagrindinėse grupėse kitų metų po studijų baigimo sausio 1 d., dalis nuo visų dirbančių ir netęsiančių mokslų pirmos pakopos absolventų, proc.	56	70
Pagal specialybę dirbančių profesinio mokymo abiturientų dalis	64	80

Šaltinis: autorių paruošta pagal LR Vyriausybės programą (LR Vyriausybės programos įgyvendinimo planas, 2017)

2. Tyrimo metodologija

Nagrinėjant PO paslaugų teikimą, t.y. kokios PO paslaugos ir kokių institucijų yra teikiamos, buvo įgyvendinti keturi teminio tyrimo etapai: PO sąvokos nagrinėjimas, viešojo sektoriaus teikiamų PO paslaugų apžvalga, privataus sektoriaus teikiamų PO paslaugų apžvalga ir užsienio šalių gerųjų praktikų įgyvendinant PO paslaugas valstybės mastu apžvalga. Tyrimo metu buvo taikomi 2 pagrindiniai analizės metodai: buvo pasitelkta LR teisinės bazės bei kitų, viešai prieinamų, dokumentų bei viešoje erdvėje pateikiamos informacijos analizė ir buvo atliekami suinteresuotų šalių atstovų pusiau struktūruoti interviu bei reguliarūs susitikimai su suinteresuotomis šalimis.

Pirmojoje teminio tyrimo dalyje buvo nagrinėjamas profesinio orientavimo apibrėžimas. Analizuojant PO sąvoką buvo remiamasi galiojančiais teisės aktais: LR švietimo įstatymu (1991), LR užimtumo įstatymu (2016), LR mokslo ir studijų įstatymu (2009), Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašu (2012). Taip pat gilintasi į specialistų, dirbančių PO srityje, susitikimų metu pateikiamus PO apibūdinimus, nagrinėtas 2012m. Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centro ugdymo skyriaus parengtas modelis, apibrėžiantis svarbiausias PO dalis ir jomis paremtas veiklas. Galiausiai, atsižvelgta į užsienio šalių profesinio orientavimo visą gyvenimą (angl. *life long guidance*) apibrėžimą (ELGPN, 2015). Šios PO sąvokos apžvalgos metu, buvo įvardintos pagrindinės reikiamos sėkmingų ir visapusių PO paslaugų dalys bei smulkesni jų elementai.

Atlikus PO apibrėžimo apžvalgą, analizuota esama PO paslaugų situacija Lietuvoje: antroje tyrimo dalyje gilintasi į šioje srityje veikiančias valstybines institucijas, jų nuostatus, teikiamą paslaugų spektrą bei vykdomą stebėseną, o trečioje – į privataus sektoriaus veiklas PO srityje. Išnagrinėjus oficialiai pateikiamus dokumentus ir veiklas, kurios yra aprašomos teisinėje bazėje, buvo vykdomi pusiau struktūruoti interviu su valstybinių institucijų ir verslo atstovais bei paslaugų gavėjais, analizuojama įvairi viešai prieinama informacija apie teikiamas PO paslaugas, pavyzdžiui, kaip informacija pateikiama institucijų svetainėse. Taip pat buvo kreipiamas dėmesys į tai, kokią tikslinės grupės dalį PO veiklos pasiekia, kokią vykdo paslaugų stebėseną, įvardijami gerųjų praktikų pavyzdžiai bei problemos su kuriomis susiduria institucijų bei verslo atstovai. Galiausiai įvardintos institucijų bei privataus sektoriaus atstovų atliekamos veiklos, teikiamos paslaugos, tikslinės grupės ir jų pasiekiamumas.

Ketvirtojoje tyrimo dalyje gilintasi į užsienio valstybių PO sistemas, analizuoti viešai prieinami valstybiniai dokumentai (pavyzdžiui, valstybinės strategijos), pateikiami paslaugų teikimo modeliai, internetinės institucijų svetainės ir kt., atsižvelgta į pateikiamus stebėsenos rezultatus. Siekta išsiaiškinti gerąsias PO paslaugų teikimo valstybiniu mastu praktikas.

3. Dėstymas

3.1. Profesinio orientavimo sąvokos apibrėžimas

Šioje teminio tyrimo ataskaitos dalyje yra aptariama PO sąvoka, PO sudedamosios dalys, siekiant identifikuoti, kaip yra suprantamas profesinis orientavimas esamų teisinių bei kitų oficialių dokumentų lygmenyje ir siekiant įvertinti sąvokų nuoseklumą profesinio orientavimo dokumentuose.

LR švietimo įstatyme (1991) PO paskirtis yra apibrėžiama taip: *„teikiant ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo paslaugas padėti asmeniui rinktis jam tinkamas švietimo ir užimtumo galimybes, sudaryti sąlygas įgyti karjeros kompetencijų ir aktyviai kurti savo karjerą“*. Taip pat remiantis šiuo įstatymu bei LR profesinio mokymo įstatymu (1997), ŠMM ir SADM ministrų nutarimu (2012) PO turi tris sudedamąsias paslaugas, t.y. ugdymo karjerai, profesinio informavimo ir profesinio konsultavimo:

- Ugdymas karjerai – sistemiška ir kryptinga ugdymo institucijų veikla, kuria asmeniui padedama įgyti karjerai reikalingas kompetencijas, pasirinkti profesiją, švietimo ir užimtumo galimybes;

- Profesinis informavimas – sistemiškas informacijos teikimas profesinio mokymo, kvalifikacijų paklausos darbo rinkoje ir profesijos pasirinkimo klausimais;
- Profesinis konsultavimas – pagalba asmeniui priimti racionalų profesijos rinkimosi sprendimą atsižvelgiant į jo individualias savybes, darbo rinkos poreikius ir profesinio mokymosi galimybes.

Nagrinėjant LMNŠC UKS paruoštą ugdymo karjerai metodologiją (Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis, 2011; Ugdymas karjerai, 2012) buvo pastebėta, jog skirtingai nei LR švietimo įstatyme (1991) ar Profesinio mokymo įstatyme (1997), šiame dokumente PO yra skaidomas į kiek kitokias smulkesnes dalis:

- Karjeros mokymą – procesą, kurio metu mokiniai kartu su dalykinėmis ir bendrosiomis kompetencijomis įgyjamos ir karjeros kompetencijos, būtinos renkantis mokymosi kryptį, tęsiant mokymąsi ar studijas, sėkmingai pereiti iš vienos mokymosi aplinkos į kitą, iš mokymosi aplinkos į darbo aplinką;
- Karjeros konsultavimą;
- Karjeros informavimą;
- Karjeros į(si)vertinimą – dažniausiai karjeros konsultavimo dalis, apimanti karjeros ypatumų ir / ar karjeros kompetencijų nustatymą. Karjeros įvertinimas – procesas, kurio metu vertintojas, naudodamas formalias (standartizuotas, pasižyminčias validumu, patikimumu, nešališkumu ir palyginamumu) ir neformalias įvertinimo priemones, nustato karjeros ypatumus ir / ar kompetencijas. Karjeros įsivertinimas – procesas, kurio metu pats asmuo, naudodamas neformalias įvertinimo priemones, nusistato savo karjeros ypatumus ir / ar kompetencijas
- Darbo iešką – sąmoninga potencialaus darbuotojo veikla, atliekama siekiant susirasti darbą;
- Profesinį veiklinimą – veiklas, kuriose padedama aktyviai pažinti įvairias užimtumo sritis, profesijų ypatumus ir karjeros galimybes, kaupti darbo patirtį, ugdyti profesinę motyvaciją bei planuoti būsimą karjerą. Profesinis veiklinimas apima šias formas: mokinių pažintinius vizitus po įmones/įstaigas/organizacijas; profesinio veiklinimo patyriminius vizitus – mokinių asistavimą/stažuotę; intensyvų profesinį veiklinimą.

Iš šių dviejų apibrėžimų galime matyti, kad nors ir įstatyminės bazės apibrėžimas ne taip kardinaliai skiriasi, bet vykdomos veiklos mokyklose buvo kuriamos pagal LMNŠC pateiktą modelį, o toks sąvokų nenuoseklumas galėjo lemti profesinio orientavimo veiklų skirtumus

tarp skirtingų organizacijų, kuriuos pastebėjome vėliau atliktoje analizėje apie teikiamas paslaugas.

3.2. Valstybinių institucijų vykdomos PO veiklos ir teikiamos paslaugos

Išgryninus PO apibrėžimą ir išstudijavus jo dalis, toliau nagrinėtos Lietuvoje teikiamos PO paslaugos. Pagal galiojančią teisinę sąrangą profesinis orientavimas apima trijų LR ministerijų kompetencijas: Švietimo ir mokslo (ŠMM), Socialinės aplinkos ir darbo (SADM) bei Ūkio ministerijos (ŪM):

- ŠMM planuoja profesinį orientavimą ir prižiūri jo kokybę bei įgyvendinimą, organizuoja ir vykdo PO proceso, rezultatų ir kt. aspektų stebėseną, nustato paslaugų teikimo prioritetines kryptis (LR profesinio mokymo įstatymas, 1997; Profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašas, 2012);
- SADM teikia pasiūlymus LR Vyriausybei dėl užimtumo rėmimo politikos, koordinuoja, analizuoja ir kontroliuoja šios politikos įgyvendinimą, organizuoja ir finansuoja užimtumo rėmimo priemonių ir darbo rinkos paslaugų įgyvendinimą (LR užimtumo įstatymas, 2016);
- ŪM organizuoja žmoniškųjų išteklių paklausos darbo rinkoje rezultatų sklaidą, nustato prioritetines ūkio sritis, bei rengia, organizuoja ir įgyvendina priemones, skirtas pritraukti žmoniškuosius išteklius į prioritetines ūkio sritis (LR profesinio mokymo įstatymas, 1997).

Vienos institucijos, kuriai būtų patikėtas šių ŠMM, SADM ir ŪM funkcijų įgyvendinimas nacionaliniu mastu, apimant skirtingas amžiaus ir socialines grupes, Lietuvoje nėra. ŠMM ir SADM funkcijas PO srityje įgyvendina jų įgaliotos institucijos. Norint suprasti, kiek ir kokios paslaugos yra prieinamos visuomenei, gilintasi į tai, kokias paslaugas teikia ir su kokiais iššūkiais susiduria skirtingos valstybinės institucijos. Buvo nagrinėjamos šių institucijų veiklos:

1. ŠMM;
2. SADM;
3. ŪM;
4. Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo institucijų;
5. Bendrojo ugdymo mokyklų;
6. Profesinių mokyklų;
7. Aukštųjų mokyklų karjeros centrų;
8. Švietimo mainų paramos fondo projekto „Euroguidance“;

9. Savivaldybių;
10. Savivaldybių švietimo centru;
11. Švietimo informacinių technologijų centro (sistema AIKOS);
12. Mokslo ir studijų stebėsenos ir analizės centro;
13. Lietuvos Darbo biržos (LDB);
14. Lietuvos jaunimo reikalų departamento;
15. Lietuvos jaunimo darbo centru;
16. Lietuvos mokinių neformaliojo centro Ugdymo karjerai skyriaus.

Analizuojant valstybinių institucijų pareigas ir veiklas, analizuota institucijų veiklą PO srityje reglamentuojanti teisinė bazė. Gilintasi į tai, kokie dokumentai ir kaip apibrėžia, kokias paslaugas institucija privalo suteikti, kaip apibrėžtos paslaugų gavėjų grupės, kokie vyrauja tarpgrupiniai paslaugų gavėjų skirtumai, aiškintasi kokį vaidmenį atlieka sprendimų priėmėjai, savivalda, bei tiesioginiai paslaugų tiekėjai. Gilinantis į tiesioginių paslaugų tiekėjų veiklas aiškintasi kokios paslaugos yra teikiamos, kiek žmonių pasiekiami teikiamomis paslaugomis, kokie vyrauja paslaugų viešinimo mechanizmai, kaip užtikrinama paslaugų kokybė, kokios priemonės bei metodikos yra naudojamos, kokie reikalavimai keliami darbuotojams, ar ir kaip vykdoma paslaugų stebėseną, su kokiais iššūkiais bei sunkumais paslaugų tiekėjai susiduria. Siekiant teikiamų PO paslaugų spektrą įvertinti visapusiškai, į tyrimą įtraukti ne tik paslaugų tiekėjų atstovai, tačiau ir paslaugų gavėjai, aptariamas paslaugų žinomumas, gautos paslaugos, jų vertinimas bei paslaugų gavėjų poreikiai. Buvo įtrauktos šios tikslinės grupės:

1. Moksleiviai iš bendrojo ugdymo mokyklų;
2. Moksleiviai iš profesinių mokyklų;
3. Jaunimas (iki 29m.);
4. Bedarbiai;
5. Užimti asmenys.

Bendrai Lietuvoje teikiamos PO apibrėžimą atitinkančios paslaugos, paslaugos teikiamos individualiai arba grupėmis, asmuo turi galimybes gauti pagalbą siekiant geresnio savęs pažinimo, gauti informavimo paslaugas siekiant sužinoti daugiau apie skirtingas profesijas ir darbo rinkos tendencijas, yra vykdomos įvairios ugdymo karjerai veiklos, pasiruošimas darbo rinkai ir kt. Vis tik PO sistema Lietuvoje vertinama kaip fragmentiška, įvardijami skirtingi sisteminiai trūkumai, pvz., LR teisinės bazės analizės bei pusiau struktūruotų interviu su suinteresuotomis šalimis metu nustatyta, kad nėra parengtas karjeros konsultanto pareigybės aprašas, t.y. nėra apibrėžti šiai pareigybei keliami kvalifikaciniai reikalavimai ir neįvardijamos reikiamos kompetencijos, – dėl esančio neapibrėžtumo apsunkinamas

karjeros specialistų įdarbinimas, trukdoma jų tinklo plėtrai ir PO paslaugų prieinamumui bendrojo ugdymo mokyklose. Valstybinių institucijų teikiamos paslaugos smulkiau aprašomos 2 priede.

Išanalizavus skirtingų valstybinių institucijų veiklas išryškėjo teigiami PO sistemos Lietuvoje aspektai:

- Lietuvoje teikiamos PO apibrėžimą atitinkančios paslaugos;
- PO paslaugos gali būti pasiekiamos visoms amžiaus grupėms;
- Egzistuoja laisvai prieinama skirtinga metodinė medžiaga bei metodinės priemonės PO paslaugoms vykdyti;
- Savivaldybės iniciatyva gali lemti sėkmingą PO paslaugų veiklą.

Išanalizavus skirtingų institucijų veiklas išryškėjo PO sistemos Lietuvoje iššūkiai:

- Finansavimo trūkumas;
- Mažas darbuotojų, vykdančių PO veiklas, skaičius (pagal LMNŠC (2018) atliekamą kasmetinę stebėseną);
- PO bendrojo ugdymo, profesinėse ir aukštosiose mokyklose yra neprioritetinės svarbos, teikiamų paslaugų apimtis mažėja;
- PO paslaugų kokybė priklauso nuo žmogiškojo faktoriaus;
- Karjeros specialistų pareigybės nėra tinkamai apibrėžtos;
- Mažos karjeros specialistų kvalifikacijos kėlimo galimybės;
- Skirtingos institucijos replikuoja vienos kitų veiklas, paslaugos skirtos toms pačioms tikslinėms grupėms;
- PO paslaugas gauna mažas gyventojų kiekis;
- Dažnai užmezgamos nuolatinės partnerystės tarp institucijų lemia tą patį paslaugų vartotoją, pavyzdžiui, paslaugas gauti nuolat kreipiasi tos pačios mokyklos ar tos pačios klasės;
- Skirtingose institucijose skirtingoms paslaugų dalims skiriamas nevienodas dėmesys, pavyzdžiui, paprastai mažiau dėmesio skiriama profesinio informavimo daliai, ką galime aiškinti informavimui reikalingų duomenų trūkumu;
- Per maža komunikacija tarp skirtingų institucijų lemia papildomas išlaidas;
- PO paslaugų stebėseną vykdoma fragmentiškai.

3.3. Privačių iniciatyvų ir verslo vykdomos PO veiklos ir teikiamos paslaugos

Profesinio orientavimo veiklos Lietuvoje yra vykdomos ne vien valstybinių institucijų, bet ir privačių įmonių, verslo atstovų, verslo asociacijų. Analizės metu buvo gilinamasi į iniciatyvas,

kurios nėra remiamos valstybės, privačių įmonių ir kitų subjektų iniciatyvas (vykdomas nesiekiant pelno), arba organizacijų veiklas, kurios pardavinėja vienokias ar kitokias profesinio orientavimo paslaugas plačiajai visuomenei.

Identifikavus įmones, kurios vykdo profesinio orientavimo veiklas buvo pastebėta, kad jos padengia tokias pat veiklas, kaip ir viešajame sektoriuje esančios institucijos. Vis tik dauguma privataus sektoriaus teikiamų paslaugų buvo teikiamos tik didesnių miestų gyventojams. Rasta, kad įmonės atlieka tokias veiklas:

- Siūlymas atlikti praktikas;
- Profesinio veiklinimo veiklos (šešėliavimai, pažintiniai vizitai);
- Informavimo renginiai;
- Pagalba stojant į užsienio universitetus (dokumentų tvarkymas ir profesijų pažinimas, studijų pasirinkimas);
- Savęs pažinimo mokymai profesiniame orientavime;
- Profesijų pažinimo mokymai;
- Moksleivių tėvų įtraukimas į profesinio orientavimo veiklas.

Dalis įmonių atlieka asmenų perkvalifikavimo veiklas. Sektoriuose, kuriuose šiuo metu ypatingai trūksta darbuotojų (skirtingi inžinerijos sektoriai, informacinės ir ryšio technologijos), kuriasi perkvalifikavimo centrai, įmonės pačios įkuria savo akademijas, kuriose darbuotojas, atlikdamas apmokamą praktiką, turi galimybę vėliau įsidarbinti ir tęsti savo karjerą. Tokių įmonių atsiradimas galimai signalizuoja tai, jog Lietuvoje kai kurioms specialybėms yra geros karjeros galimybės ir labai trūksta darbuotojų ir tokių projektų paklausa rodo, jog daug žmonių yra linkę keisti karjeros kryptį ir persikvalifikuoti. Viena iš persikvalifikavimo paklausos priežasčių gali būti atsirandančios naujos darbinės pozicijos ir geresnės karjeros perspektyvos jose, tačiau tam taip pat gali turėti įtakos ir nepakankamas moksleivių profesinis orientavimas, nepasiteisinę karjeros sprendimai, lėtai veikiančios valstybinių institucijų procesai, kurie ir verčia įmones pačias kurti savo projektus ir tokiu būdu naudoti savo vidinius išteklius.

Analizės metu buvo pastebėta, kad moksleiviams teikiamos privačios paslaugos pritraukia daugiau moksleivių nei valstybinės. Pusiaus struktūruotų interviu metu paaiškėjo, jog tam tikrų įmonių profesinio orientavimo veiklose per metus sudalyvauja daugiau nei 50000 moksleivių. Didelis skirtingų veiklų pasirinkimas ir daug įmonių, kurios siūlo savo profesinio orientavimo veiklas lemia tai, jog profesinis orientavimas tampa labai fragmentuotas ir neturi vieno standarto. Siūlomos skirtingos veiklos nėra apibrėžtos kokybės standartais, nėra užtikrinama, jog įmonės siūlančios asmenybės pažinimo paslaugų paketus ar karjeros

įgūdžių ugdymo mokymus, teikia pakankamai aukšto lygio PO paslaugas. Taip pat, verslo įmonių teikiamos PO paslaugos dažnai nėra visapusės, pavyzdžiui, įmonės, kurios koncentruojasi į skirtingų sektorių pristatymą ir susitikimų su profesionaliais organizavimą (t.y. profesinį informavimą), nebūtinai užtikrina, jog jų paslaugos atspindi realią darbo rinkos situaciją valstybėje.

Taip pat privačių įmonių karjeros centrai, pavyzdžiui, „CodeAcademy“ karjeros centras, padeda individui nuspręsti, kokią sritį pasirinkti ir pataria, kaip geriausia siekti karjeros IT srityje. Įmonės atlieka ir įdarbintojų funkcijas, t.y. padeda žmonėms susirasti darbo (ar praktikos) vietas jų norimose įmonėse (šias paslaugas gauna jau sumokėję už programavimo kursus, bet atskira paslauga papildomai nekainuoja). Privačių iniciatyvų bei verslo teikiamos PO paslaugos smulkiau aprašomos 2 priede.

Išanalizavus privataus sektoriaus atliekamas profesinio orientavimo veiklas išryškėjo tokie **teigiami** aspektai:

- Didelis profesinio orientavimo paslaugų pasirinkimas;
- Pritraukiama daugiau mokyklų ir mokinių nei valstybiniame sektoriuje vykdomos veiklos;
- Greičiau ir efektyviau vykstantys procesai;
- Teikiama pagalba siekiant persikvalifikuoti ir pradėti karjerą paklausiausiuose sektoriuose pagal Lietuvos darbo rinkos tendencijas;
- Inovatyvi ir patogi profesinio orientavimo veiklų forma (intensyvus praktinis profesinis veiklinimas vaikams atliekant realias IT užduotis, virtualūs mokymo kursai).

Išanalizavus privataus sektoriaus atliekamas profesinio orientavimo veiklas išryškėjo tokie **iššūkiai**:

- Dauguma paslaugų yra teikiamos didžiuosiuose miestuose;
- Nėra vieno standarto kokios paslaugos turėtų būti suteikiamos. Didelis išsiskaidymas ir profesinis orientavimas privačiose iniciatyvose neturi išorinių kokybės vertinimų;
- Specifinių sektorių veiklos ir savęs pažinimo veiklos yra orientuotos tik į jų sritis;
- Privačios iniciatyvos dažnai kartoja valstybiniame vykdomas veiklas.

3.4. Gerosios užsienio praktikos

Užsienio valstybėse profesinis orientavimas yra viena iš valstybių prioritetinių sričių, pavyzdžiui, Didžiojoje Britanijoje). Skatindamos kokybišką PO valstybės gali efektyviau išnaudoti esamus resursus, pavyzdžiui, paruošti žmones dirbti prioritetiniuose ekonomikos

sektoriuose. Efektyvesnis profesinis orientavimas Vakarų Europos valstybėse gali būti pastebimas dėl labiau subalansuoto pasiskirstymo tarp skirtingų išsilavinimo lygių, tuo tarpu Lietuvoje yra ypatingai didelis aukštą išsilavinimą turinčių žmonių skaičius (Eurostat 2017).

Atliekant antrinių duomenų analizę buvo rasta, jog daugelis pasaulio valstybių turi savo profesinio orientavimo modelius. Išnagrinėjus Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit (2011) buvo peržvelgtos pagrindinės gairės, kurias būtų galima pritaikyti ir Lietuvoje:

1. Skatinti žmones įgyti visą gyvenimą naudingų karjeros vadybos įgūdžių;
2. Visų amžių piliečius įtraukti į profesinio orientavimo veiklas;
3. Sukurti kokybės vertinimo kriterijus profesiniame orientavime;
4. Skatinti didesnę bendradarbiavimą tarp nacionalinių, regioninių ir vietinių suinteresuotų šalių.

Analizės metu buvo nagrinėti dokumentai aprašantys profesinio orientavimo modelius, viešo ir privataus sektoriaus bendradarbiavimo atvejus. Buvo pastebėta, jog problemos su kuriomis susiduria kitos Europos valstybės PO srityje yra labai panašios į Lietuvos. Taip pat kitos valstybės kelia klausimą, kam turėtų priklausyti profesinis orientavimas, t.y. ar tai turėtų būti valstybės galioje, ar perduota privačiam sektoriui. Analizuojant gerąsias užsienio valstybių praktikas, apžvelgti Švedijos, Estijos bei Didžiosios Britanijos PO paslaugų teikimo modeliai.

Švedija

Švedijoje PO apima Švietimo ir mokslo ir Darbo ministerijų kompetencijas, PO paslaugas teikia švietimo institucijose bei užimtumo tarnyboje dirbantys karjeros specialistai (Euroguidance Sweden, 2015). Šalies įstatymais yra nustatyta, kad PO konsultavimas privalo būti suteikiamas moksleiviui prieš jam priimant karjerai svarbius sprendimus. Skirtingai nei Lietuvoje, Švedijos įstatymuose yra nustatyti karjeros konsultantams keliami kvalifikaciniai reikalavimai. Įstatymais yra taip pat nustatyta, kad karjeros konsultanto paslaugos privalo būti suteikiamos aukštojo mokslo institucijose besimokantiems asmenims ir jaunimui.

Profesinis informavimas taip pat vykdomas organizuojant nacionalines ir regionines karjeros mugės bei per valstybės finansuojamus portalus:

- *Utbildningsinfo.se* - info mokiniam, tėvams ir mokytojams;
- *Studera.nu* info apie aukštojo mokslo sistemą;

- arbetsformedlingen.se - info apie darbo rinką.

Švedijoje PO koordinuoja ir metodinę medžiagą rengia nacionalinė švietimo agentūra (angl. *The Swedish national agency for education*). Nors savivaldybės irgi turi įgaliojimus kurti karjeros konsultavimo priemones bendrojo ugdymo mokykloms, jos yra rengiamos ir įgyvendinamos besilaikant nacionalinių metodikų bei rekomendacijų. Šių paslaugų kokybė yra vertinama švietimo kokybės priežiūros institucijos (šved. *Skolinspektionen*).

Švedijos bendrojo ugdymo mokyklose dirba 2000 karjeros specialistų. Dauguma dirba keliose mokyklose ir vidutiniškai teikia paslaugas (Euroguidance Sweden, 2015):

- 520 mokinių pagrindiniame ugdyme;
- 380 mokinių viduriniame ugdyme (palyginimui, Lietuvoje vienam karjeros specialisto etatui tenka 4659,5 mokinio);
- 320 mokinių saugusių bendrojo ugdymo įstaigose (šved. *Kommunal vuxenutbildning*).

Švedijos mokyklose nėra privalomų PO pamokų, bendrajame ugdyme PO nėra dėstomas kaip atskira disciplina. Karjeros specialistai teikia individualias ir grupines konsultacijas pagrindinio ir vidurinio ugdymo tarpsniais (Euroguidance Sweden, 2015):

- 9 klasėje atliekamas interviu su mokiniu apie jo ateities planus. Jo pagrindu padedama tikslingai rinkti mokymosi dalykus vidurinio ugdymo metu (karjeros planavimas);
- 8-9 klasėje vykdomas interviu, po kurio organizuojama savaitės trukmės praktika įmonėje/įstaigoje (patyriminis veiklinimas).

Aukštojo mokslo institucijos yra labiau autonomiškos nei bendrojo ugdymo mokyklos.

Aukštojo mokslo institucijos gali pačios nusistatyti teikiamų PO paslaugų spektrą bei apimtį. Jų kokybę užtikrinti padeda aukštojo mokslo taryba (šved. *Universitetsoch högskolerådet*) bei aukštojo mokslo vyresnybė (šved. *Universitetskanslersämbetet*). Pirmoji teikia pagalbą karjeros specialistams, antroji – vertina konsultavimo paslaugų kokybę.

50 Švedijos aukštojo mokslo institucijose dirba apie 700 karjeros specialistų. Karjeros specialistai teikia šias paslaugas (Euroguidance Sweden, 2015):

- universiteto lygmenyje – pirminė/bendra konsultacija;
- fakulteto, katedros ar aukštosios lygmenyje – konsultacija studijų klausimais;
- karjeros centrų lygmenyje – karjeros/profesijos pasirinkimo klausimais, pagalba darbo/praktikos galimybių klausimais.

PO paslaugas bedarbiams teikia užimtumo tarnybos padaliniai (Euroguidance 2018). Pastarieji planuoja ir įgyvendina priemones PO srityje besivadovaudami nacionalinio

užimtumo biuro (angl. *The Swedish public employment service head office*) rekomendacijomis. Užimtumo tarnyba teikia profesinio orientavimo paslaugas tiesiogiai bei nuotoliniu būdu (tinklapis, telefonas, „Skype“). Užimtumo tarnyboje nacionaliniu ir regioniniu lygiu paslaugas teikia 340 profesionalių karjeros konsultantų. Karjeros informavimo ir konsultavimo funkcijas taip pat atlieka 9000 užimtumo tarnybos darbuotojų.

Estija

Estijoje, siekiant kokybiško profesinio orientavimo, yra taikoma orientavimo visą gyvenimą (angl. *lifelong guidance*) praktika, kurios pagrindiniai tikslai yra užtikrinti visiems prieinamą ir kokybės standartus atitinkantį PO (The Estonian Lifelong Learning Strategy 2020). Už mokymąsi visą gyvenimą atsakomybė dalijama dviem ministerijoms – Švietimo ir mokslo (angl. *Education and research*) bei Socialinių reikalų (angl. *Social affairs*). Pagrindinės institucijos tiekiančios PO paslaugas yra mokyklos ir PO visą gyvenimą agentūra (angl. *Agency for Lifelong Guidance within Foundation Innove*), įdarbinimo sektoriuje – Nedarbo draudimo fondas (angl. *Unemployment Insurance Fund*) (Lifelong Guidance in Estonia, 2018). Įprastai skirtingoms tikslinėms grupėms paslaugos buvo teikiamos skirtingų suinteresuotų šalių, tačiau dėl didelio kiekio atskirų paslaugų tiekėjų (vietinės savivaldos institucijų, pelno nesiekiančių organizacijų, fondų ir kt.) ir skirtingų jų turimų resursų, sistema buvo įvertinta kaip fragmentiška, neužtikrinanti kokybiškų ir visiems prieinamų PO paslaugų. 2014m. PO paslaugų tiekimas Estijoje buvo pertvarkytas, įdiegta integruota PO visą gyvenimą sistema. Kiekvienoje savivaldybėje buvo įdiegti vieši centrai (viso 15 centrų) vadinami *Rajaleidja* (angl. *Pathfinder*), valdomi vieno tiekėjo – *Foundation innove*. Centrai veikia pagal vieningą kokybės kontrolės sistemą, teikia paslaugas jaunimui, tokias kaip karjeros konsultavimas, informavimas ir kt., paslaugos taip pat teikiamos tėvams bei mokytojams (Lifelong Guidance in Estonia, 2018). Efektyviam *Rajaleidja* centrų veikimui užtikrinti įdiegta trijų dalių stebėseną: momentinis grįžtamasis ryšys, procedūrų atitikties vertinimas, pasekmių tyrimas.

Estijoje karjeros konsultavimo ir informavimo paslaugas suaugusiems teikia Nedarbo draudimo fondas, apie 40% paslaugų teikiamos grupėse (Lifelong Guidance in Estonia, 2018). Nuo 2015 m. Nedarbo draudimo fondas išplėtė savo veiklą ir paslaugas teikia ne tik bedarbiams, bet ir užimtiems bei pensinio amžiaus asmenims, nuo 2016 m. darbdaviai gali kooperuotis su Nedarbo draudimo fondu teikiant paslaugas savo darbuotojams. Taip pat yra teikiamos paslaugos, panašios į Lietuvoje teikiamas LDB paslaugas, tokias kaip „pirmojo

darbo programa”, darbo užmokesčio subsidijos darbuotojui mokantis ir kt. (Lifelong Guidance in Estonia, 2018).

Didžioji Britanija

Didžiojoje Britanijoje profesinio orientavimo paslaugų teikimas nėra vienalytis visoje šalyje. Anglijoje PO paslaugos jaunimui teikiamos mokyklose, tiksliau, mokyklos perka PO paslaugas iš konkuruojančių privačių organizacijų. Tam tikrais atvejais vietinė savivalda kartu su mokyklomis priima sprendimą ir pasirenka tiekėją, kitais atvejais – kiekviena mokykla renkasi atskirai. Suaugusiems PO paslaugas teikia Nacionaliniai karjeros centrai (angl. *National Careers Service centres*). Škotijoje, Velse ir Šiaurės Airijoje privačios kompanijos arba labdaros organizacijos yra tiesiogiai valstybės finansuojamos ir teikia PO paslaugas mokyklose. Nepriklausomų karjeros paslaugų ekspertai yra siunčiami į mokyklas ir padeda jaunimui pasirinkti mokymosi bei karjeros kelią, yra teikiama parama atliekant svarbius pasirinkimus mokykloje, keičiant darbą ir pan. Tokios paslaugos teikiamos ir suaugusiems.

2017 m. Didžiojoje Britanijoje parengta Karjeros strategija pabrėžianti visoms amžiaus grupėms skirtų PO paslaugų kokybės ir kiekybės poreikį (Careers strategy: making the most of everyone's skills and talents, 2017). Išskirtos pagrindinės sritys į kurias valstybė žada kreipti daugiausia dėmesio – aukštos kokybės konsultavimas karjerai, aukštos kokybės informacijos apie darbo rinką tiekimas bei pasaulinio lygio švietimas techninių mokslų srityje (Careers strategy: making the most of everyone's skills and talents, 2017). Strategija pabrėžia pokyčių svarbą, pavyzdžiui, vienas iš įgyvendinamų sprendimų – Karjeros lyderio (angl. *career leader*), vykdančio karjeros programą kiekvienoje mokykloje, paskyrimas ar įdarbinimas; taip pat, siekiant kokybiškų PO paslaugų kiekvienoje vidurinėje mokykloje, sukurtos trumpos ir aiškios gerų PO paslaugų, skirtų 11-18 m. amžiaus moksleiviams, gairės (Good Career Guidance, 2013). Analizės metu buvo nagrinėti rekomendaciniai Britų prekybos rūmų pasiūlymai dėl glaudesnio verslo ir švietimo bendradarbiavimo (British chamber of commerce, 2016):

1. Turėti tinkamą kontaktinį žmogų kiekvienoje mokykloje ir versle, kurio pagalba vyktų glaudesnis švietimo institucijų bei verslo bendradarbiavimas;
2. Suprasti mokyklos turimą biudžetą ir pagal savo turimas išgales vykdyti profesinio orientavimo veiklas;

3. Komunikuoti verslui gaunamas naudas. Reikalinga mokykloms susidaryti naudos, kurias įmonės gauna bendradarbiaudamos su švietimo sektoriumi, sąrašą.

4. Išvados

Teminio tyrimo rezultatų pagrindu galima teigti, jog šiuo metu Lietuvoje PO neveikia efektyviai: pasigendama tarpinstitucinio bendradarbiavimo; pastebimas teikiamų paslaugų fragmentiškumas ne tik regioniniu mastu, bet ir vieno miesto teritorijoje; pasigendama vieningos metodikos, taikomos nacionaliniu mastu; nėra sistemiškai atliepiami valstybės prioritetinių sričių bei regioninės plėtros prioritetiniai poreikiai; nėra aiškiai atskirtos institucijų atsakomybės ir veiklos sritys; retai aptinkami glaudaus bendradarbiavimo tarp verslo ir valstybinio sektoriaus pavyzdžiai. Priežasčių tokios situacijos išsivystymui galima atrasti įvairių: nėra tinkamai užtikrintas PO veiklų koordinavimas; nėra efektyviai vykdoma PO paslaugų teikimo stebėseną; trūksta sukurtų metodikų ir modelių viešinimo bei institucijų įgalinimo jas pritaikyti savo veikloje; PO nėra priskirtas prioritetinėms paslaugų tiekėjų institucijų veikloms, todėl šių paslaugų vystymui dažnai skiriama mažai dėmesio.

Svarbu pabrėžti ir tai, jog, nors Lietuvoje nėra nacionaliniu mastu įdiegtos ir instituciniu lygiu vieningai veikiančios ir visus asmens amžiaus tarpsnius apimančios PO sistemos, bendrojo ugdymo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelio koncepcija buvo pasiūlyta jau 2011 m. (Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis, 2011). Modelis buvo pagrįstas teoriškai ir empiriškai, į jo rengimą buvo įtrauktos skirtingos suinteresuotos šalys, o modelio koncepcija buvo pristatyta seminaruose bei iki šiol tebėra teikiama pagalba modelio diegimui tiekėjo institucijoje. Šiame modelyje buvo: 1) parengta vartotinių karjeros srities sąvokų sistema; 2) nustatytos mokinių ugdymo karjerai paslaugų struktūra, pagrindinės bendrojo ugdymo mokyklose ir profesinio mokymo centruose teikiamos paslaugos; 3) sukurtas ugdymo karjerai paslaugų sistemos administravimo trijų lygmenų modelis; 4) išgryninta ugdymo karjerai paslaugų metu formuojamų mokinių karjeros kompetencijų klasifikacija, jų ir bendrųjų kompetencijų sąsajos.

Nepaisant to, jog nuo šio modelio pristatymo jau praėjo 7 metai, parengtas modelis vis dar nėra įdiegtas šalyje. Vis dar pastebimos PO fragmentiškumo ir efektyvumo problemos, pasigendama vieningo PO veiklos koncepcijos supratimo, jaučiamas žmogiškųjų išteklių pasiūlos ir darbo rinkos poreikių nesuderinamumas, todėl šalyje vėl imama diskutuoti apie nacionalinio PO modelio kūrimo būtinybę.

Esant tokiai situacijai, atliekant esamos situacijos analizę ir nagrinėjant gerųjų užsienio praktikų pavyzdžius PO koncepcijos kūrimo proceso metu išryškėjo viešosios konsultacijos būtinybė. **Konsultacijos tikslas** – besikonsultuojant su suinteresuotomis šalimis 1) įvertinti praeityje pasiūlytų PO modelių tinkamumą ir įgyvendinimo galimybes, 2) atrasti modelio tobulintinas vietas, 7 metų neįgyvendinimo priežastis ir rasti būdus modelio efektyvumui užtikrinti, 3) gauti ir aptarti pasiūlymus, tiek modelio gryninimo, tiek įgyvendinimo klausimais.

Laukiami konsultacijos rezultatai:

- 1) suderinti su suinteresuotomis šalimis nacionalinį PO sistemos modelį, kuris bus pristatytas politikos formuotojams;
- 2) nuo pat pradžių įtraukiant suinteresuotas šalis į modelio kūrimo procesą, tinkamai suderinti institucinius poreikius, atrasti erdvės verslo įtraukčiai ir paskirstyti atsakomybes, reikalingas modelio įgyvendinimui bei veiklos priežiūrai nacionaliniu mastu.

Suinteresuotos šalys: viešajai konsultacijai rengti nuspręsta įvykdyti interviu-diskusijas su valstybinio sektoriaus institucijų atstovais, kurie prisideda prie PO klausimų sprendimų visų amžiaus grupių kategorijose, mokytojais, karjeros specialistais, akademinės bendruomenės nariais, verslo sektoriaus atstovais, kurie jau šiandien yra aktyvūs PO srityje, bei PO paslaugų gavėjais. Tokiu būdu papildomai siekiama sustiprinti verslo ir valstybinio sektoriaus bendradarbiavimą. Pasirinktos teminio tyrimo metu išryškėjusios pagrindinės PO srityje veikiančios suinteresuotos šalys, tokios kurios tiesiogiai įsitraukia ir vykdo PO veiklas. Vienos atitinkamos suinteresuotos šalys turi reikšmingą įtaką visuomenės nuomonei ir galimybėms įgyvendinti sprendimus, tuo tarpu kitos šalys bus labiausiai paveiktos priimamų sprendimų, todėl būtina įtraukti abi puses puses tiek ir iš viešojo, tiek ir iš privataus sektoriaus.

Literatūra

British chamber of commerce (2016). A model for school and business partnerships. Prieiga per internetą:

<http://www.britishchambers.org.uk/policy-maker/policy-reports-and-publications/bcc-report-a-model-for-school-and-business-partnerships.html>

CEDEFOP Professionalising career guidance Practitioner competences and qualification routes in Europe. Cedefop Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities 2009. (Cedefop Panorama series; 164, ISSN 1562-6180. ISBN 978-92-896-0572-4. Cat. No: TI-AF-09-001-EN-C

Department of Education (2017). Careers strategy: making the most of everyone's skills and talents. Prieiga per internetą:

https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/664319/Careers_strategy.pdf

Euroguidance Sweden (2015). Career Guidance System in Sweden. Prieiga per internetą: <https://www.uhr.se/globalassets/syv/utlandsvistelse/euroguidance/fler-rapporter/career-guidance-uppslag.pdf>

Eurostat (2017). Educational expenditure statistics. Prieiga per internetą:

http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Educational_expenditure_statistics

The Gatsby charitable foundation (2013). Good Career Guidance. Prieiga per internetą:

<http://www.gatsby.org.uk/education/focus-areas/good-career-guidance>

Lietuvos moksleivių neformaliojo švietimo centras (2018). 2016-2017 mokinių profesinio orientavimo (ugdymo karjerai) stebėsenos ataskaita. Prieiga per internetą:

<http://www.mukis.lt/download/1597/2016-2017%20stebesenos%20ataskaita.pdf>

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (2017). TAR, 21305. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/093a9010eb0b11e7acd7ea182930b17f>

Lietuvos Respublikos profesinio mokymo įstatymas (1997). Valstybės žinios, 98-2478. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.44FA08A7226F>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (2014). Ugdymas karjerai, profesinis informavimas ir konsultavimas mokyklose. 19 (124), ISSN 1822-4156. Prieiga per internetą:

https://www.smm.lt/uploads/documents/teisine_informacija/svietimo_bukles_apzvalgos/2014%20%C5%A0PA%20Nr%2019.pdf

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro ir Lietuvos Respublikos Socialinės apsaugos ir darbo įsakymas dėl profesinio orientavimo vykdymo tvarkos aprašymo patvirtinimo (2012). Valstybės žinios, 82 (4284). Prieiga per internetą:

<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.1F89593BBB2C>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo (2005). Valstybės žinios, 52 (1752). Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.F75FE2733AF1/rSbQrlxOGP>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų patvirtinimo (2015). TAR, 20049. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/37350520a7bc11e5be7fbe3f919a1ebe/xfnsnfpIdF>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl priešmokyklinio ugdymo bendrosios programos patvirtinimo. TAR, 11581. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/7008f740329111e4a83cb4f588d2ac1a>

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymas dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 18d įsakymo nr. ISAK-627 “dėl ikimokyklinio ugdymo programų kriterijų aprašo” pakeitimo (2017). TAR, 6810. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/legalAct.html?documentId=504d0e9028ad11e78397ae072f58c508>

Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas (1991). Lietuvos aidas, 153. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.9A3AD08EA5D0/YOZUsoGEKc>

Lietuvos Respublikos užimtumo įstatymas (2016). TAR, 18825. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/422c8b5042b811e6a8ae9e1795984391>

Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2014 - 2020 Nacionalinės pažangos programa (2012). TAR, 1482. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/44081280b5b311e3ad2eed5a4e1b710>

Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos įgyvendinimo planas (2017). TAR, 4172. Prieiga per internetą: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/2389544007bf11e79ba1ee3112ade9bc>

Lifelong Guidance in Estonia (2018). Foundation innove. Prieiga per internetą: https://www.innove.ee/wp-content/uploads/2018/01/LifelongGuidance_170x240_web.pdf

MOSTA (2017). Būklė 2017: Lietuvos studijos, mokslas ir inovacijos. Prieiga per internetą: <http://mosta.lt/images/leidiniai/Bukle-2017.pdf>

Stanišauskienė, V. ir Naseckaitė, A. (2012). Ugdymas karjerai - Mokytojo knyga. Prieiga per internetą: http://www.mukis.lt/download/616/ugdymas_karjerai_mokytojo_knyga.pdf

The Estonian Lifelong Learning Strategy 2020 (2014). Prieiga per internetą: https://www.hm.ee/sites/default/files/estonian_lifelong_strategy.pdf

The European Lifelong Guidance Policy Network (2015). Guidelines for Policies and Systems Development for Lifelong Guidance: A Reference Framework for the EU and for the Commission.

The European Lifelong Guidance Policy Network (2012). Lifelong Guidance Policy Development: A European Resource Kit. Prieiga per internetą: http://www.eucen.eu/images/posts/elgpn_resource_kit_2011-12_web.pdf

Valstybės kontrolė (2014). Kaip organizuojamas ir vykdomas mokinių profesinis orientavimas. Prieiga per internetą: <https://www.vkontrole.lt/failas.aspx?id=3288>

Vilniaus universiteto Specialiosios psichologijos laboratorija (2011). Bendrojo lavinimo mokyklų ir profesinio mokymo įstaigų mokinių ugdymo karjerai modelis. Prieiga per internetą: http://www.mukis.lt/download/730/ukm_rek.pdf

Priedai

1 Priedas:

Profesinio orientavimo apibrėžimas:

<http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2018/03/PO-apibrezimas.pdf>

2 Priedas:

Valstybinių institucijų ir privačių iniciatyvų bei verslo vykdomos profesinio orientavimo veiklos ir teikiamos paslaugos:

http://kurkl.lt/wp-content/uploads/2018/03/PO_veikl%C5%B3_lentel%C4%97.pdf